

Antysemickie narracje online Polski raport z badań

Building Tolerance,
Understanding and
Dialogue across
Communities

Kluczowe wnioski

Antysemityzm w badanym materiale był poniekąd zaskakujący. Zdecydowanie najwięcej pojawiało się go w jednoznacznie prawicowych mediach lub od osób określających swoje poglądy jako jednoznacznie prawicowe. Zaobserwowano kilka zjawisk.

- Antysemickich treści było zaskakująco dużo.
- Wiele osób komentujących nie widziało różnicy między Żydami a Izraelem. W wielu komentarzach używanie słowa żyd było synonimem słowa Izrael. Komentarze te zaklasyfikowano jako nowy antysemityzm. W znaczącej większości z nich oskarżano Żydów kolektywnie za działania Państwa Izrael.
- Wśród antysemickich treści bardzo popularne okazały się stereotypy. Przypisywanie Żydom bogactwa i chciwości okazało się najczęstszym stereotypem. Wśród kategorii KLASYCZNY STEREOTYP dominującymi komentarzami były te przedstawiające Żydów jako złych.
- Bardzo dużo antysemickich treści związanych było z atakowaniem państwa Izrael za działania prowadzone na Bliskim Wschodzie, zwłaszcza w Strefie Gazy.
- Stosunkowo niewiele pojawiło się treści mogącej zostać zaklasyfikowanej jako NAWOŁYWANIE DO PRZEMOCY.
- Z łatwością można wskazać jakie wydarzenia były zapalnikami do fali antysemickich komentarzy. Niewielka liczba antysemickich treści pojawiała się w mniejszych kategoriach lub zupełnie bez kontekstu. Niemniej, zupełnie neutralne treści również bywały pretekstem do antysemickich komentarzy.
- W języku polskim bardzo łatwo tworzyć antysemickie słowa do nazywania Żydów i edytować już istniejące, żeby były trudniej wychwytywane przez automatyczne filtry. A analizowanym materiale pojawiło się wiele.

Słowa te zwykle są łatwe do zrozumienia i nie jest problemem domyślenie się, że chodzi właśnie o społeczność żydowską.

- Słowo ŻYD często pojawiało się w negatywnym kontekście jako wyzwisko. Wielokrotnie służyło do obrażenia kogoś, obniżenia poziomu zaufania do tej osoby lub instytucji, co jest niepokojącym zjawiskiem.
- Duża ilość treści antysemickich dotyczyła teorii konspiracyjnych. Wciąż silny jest w Polsce mit żydokumny i utożsamianie Żydów z Rosji z winą za komunizm w Polsce.
- Częstym zjawiskiem było krytkowanie politycznych wydarzeń (bez względu na partię i stronę politycznego sporu) i wiązanie ich z kontrolowaniem przez żydów jeśli były nietożsame z poglądami osoby komentującej. Często doszukiwano się Polskiej polityce Żydowskich wpływów.

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
1. Zakres treści antysemickich w krajowym zbiorze danych.....	5
1.1 Zakres treści antysemickich w zbiorze danych	5
1.2 Rozkład badanych treści	5
1.3 Antysemityzm w różnych rodzajach mediów	6
2. Przegląd i zakres różnych rodzajów treści antysemickich	7
2.1 Treści zawierające antysemickie narracje.....	7
2.2 Treści antysemickie poza kategoriami.....	8
3. Rodzaje treści antysemickich w badanych danych.....	9
3.1 Antysemickie narracje	9
3.1.1 Nowy antysemityzm.....	9
3.1.2 Konspiracyjny antysemityzm.....	11
3.1.3 Klasyczne stereotypy	13
3.1.4 Zaprzeczanie i zniekształcanie Holokaustu	14
3.1.5 Tradycyjny antysemityzm oparty na religii	15
3.2 Treści antysemickie poza kategoriami.....	15
3.2.1 Przemoc na tle antysemickim	15
3.2.2 Przemoc na tle antysemickim	15
3.3 Tematy wyzwalające antysemityzm.....	16
3.4 Słowa kodowe używane w odniesieniu do Żydów, przykłady.....	16
4. Podsumowanie.....	18
5. Metodologia.....	19
5.1 Gromadzenie danych.....	19
5.1.1 Słowa kluczowe.....	19
5.1.2 Monitorowane źródła.....	19
5.1.3 Okres monitorowania	20
5.1.4 Ilość przeanalizowanych danych.....	20
5.2 Kodowanie danych	21
5.2.1 Ramy koncepcyjne	21
5.2.2 Finalizacja metodologii i stworzenie przewodnika metodologicznego.....	21
5.2.3 Szkolenie koderów	22
5.2.4 Proces kodowania	22
6. Bibliografia	23
Wprowadzenie do projektu BOND.....	25

Wprowadzenie

Celem badania była analiza zmian w internetowych narracjach antysemitycznych po 7 października 2023 r. - ataku terrorystycznym Hamasu na Izrael i późniejszej wojnie. Wydarzenia te doprowadziły do wzrostu antysemityzmu w całej Europie, co spowodowało konieczność zbadania, jak ewoluowały internetowe narracje antysemityczne. Opracowanie metodologii i kategorii badawczych zostało zakończone pod koniec 2023 r. i na początku 2024 r., a badania rozpoczęły się wiosną 2024 r.

Rozpoznanie i zdefiniowanie antysemityzmu w odniesieniu do Izraela, tj. rozróżnienie między uzasadnioną a nieuzasadnioną krytyką Izraela, stało się szczególnie trudne od 7 października. Nasze badania opierają się na roboczej definicji antysemityzmu Międzynarodowego Sojuszu na rzecz Pamięci o Holokauście (IHRA)¹, która jest akceptowana przez 43 kraje i kilka organizacji międzynarodowych, w tym UE i większość jej państw członkowskich.

Badanie zostało przeprowadzone jednocześnie w czterech krajach - na Węgrzech, we Włoszech, w Polsce i Rumunii - przy użyciu tej samej metodologii. Skoncentrowano się na treściach tekstowych, w tym artykułach, komentarzach i postach na Facebooku. Treści zostały zebrane za pomocą oprogramowania do nasłuchiwania społecznościowego ze stron internetowych i stron na Facebooku najbardziej odpowiednich krajowych mediów w pięciu kategoriach: media niezależne (głównego nurtu), media stroniczne/nadmiernie stroniczne, tabloidy głównego nurtu, strony lewicowe, strony skrajnie prawicowe i fałszywe wiadomości/spiskowe strony. Proces skrobania był kierowany słowami kluczowymi zaprojektowanymi w celu wykrywania treści antysemitycznych. Cztery podstawowe słowa kluczowe - Żyd, Izrael, Holokaust i syjonizm/syjonistyczny - były używane we wszystkich krajach w ich lokalnych językach. Dodatkowo uwzględniono słowa kluczowe specyficzne dla danego kraju. W językach, w których słowa te mogą mieć różne zakończenia, po ich podstawowych formach umieszczono gwiazdkę (*), umożliwiając gromadzenie wyników dla wszystkich odmian i zakończeń.

Badanie koncentrowało się na okresie od 1 do 15 kwietnia zarówno w 2023 r., jak i 2024 r., a w każdym kraju przeanalizowano prawie 7 000 treści. Wszystkie treści zostały zbadane przez krajowe zespoły badawcze i sklasyfikowane jako antysemityczne, potencjalnie antysemityczne (treści, które można interpretować zarówno jako antysemityczne, jak i nie antysemityczne), niezrozumiałe lub nie antysemityczne.

Opierając się na publicznie dostępnych źródłach - takich jak badania, raporty z badań i artykuły naukowe - zdefiniowano pięć głównych kategorii narracji antysemitycznych: klasyczne stereotypy antysemityczne, konspiracyjny antysemityzm, tradycyjny antysemityzm oparty na religii, negowanie i zniekształcanie Holokaustu oraz nowy antysemityzm (antysemityzm oparty na krytyce Izraela). Oprócz tego utworzono dwie dodatkowe kategorie: mowę nienawiści i wezwania do przemocy wobec Żydów. Każda treść została dokładnie przeanalizowana i przypisana do jednej lub więcej z tych kategorii.

¹ Robocza definicja antysemityzmu opracowana przez IHRA: [h](https://holocaustremembrance.com/resources/robocza-definicja-antysemityzmu-przyjeta-przez-miedzynarodowy-sojusz-na-rzecz-pamieci-o-holokauscie)

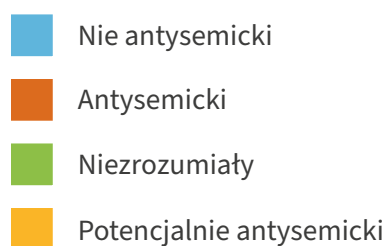
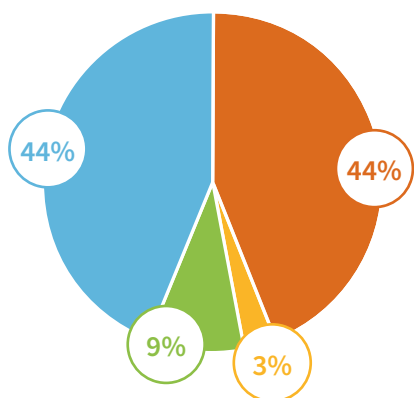
<https://holocaustremembrance.com/resources/robocza-definicja-antysemityzmu-przyjeta-przez-miedzynarodowy-sojusz-na-rzecz-pamieci-o-holokauscie>

1. Zakres treści antysemickich w krajowym zbiorze danych

1.1 Zakres treści antysemickich w zbiorze danych

Treści antysemickie i potencjalnie antysemickie były obecne w 47% polskiego zbioru danych. Spośród 7054 treści 3128 zostało oznaczonych jako antysemickie, 191 jako potencjalnie antysemickie, 3110 jako nie antysemickie, a 625 jako niezrozumiałe.

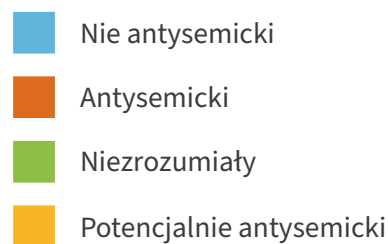
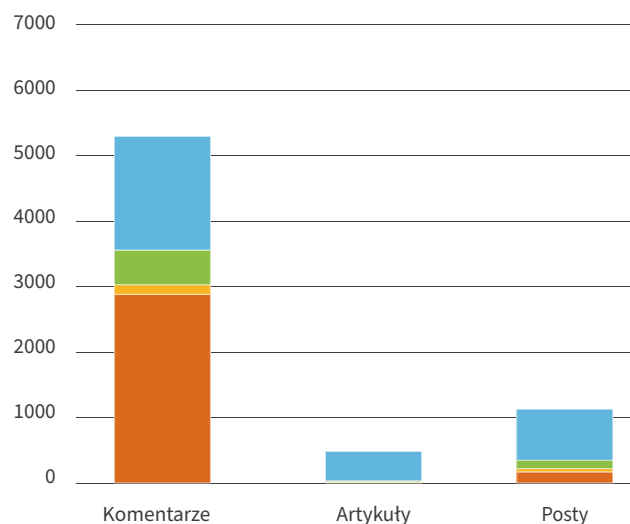
1. Wykres: Odsetek treści antysemickich w pełnym zbiorze danych

1.2 Rozkład badanych treści

Zdecydowana większość antysemickich treści pojawiła się w komentarzach. Około 78% pobranych treści stanowiły komentarze (5500), około 16,2% posty (1143), a 5,8% artykuły (411). Antysemickie narracje pojawiały się głównie w komentarzach, z których ponad 51,6% (2840) było antysemickich, 2,9% (162) z nich zostało oznaczonych jako potencjalnie antysemickie, 36,6% (2014) jako nie antysemickie, a około 8,8% (484) jako niezrozumiałe. Jeśli chodzi o artykuły, 84,4% (347) zostało oznaczonych jako nie antysemickie, 5,6% (23) jako antysemickie, 0,5% (2) jako potencjalnie antysemickie, a 2,9% (12) jako niezrozumiałe. 23,2% (265) postów zostało oznaczonych jako antysemickie, 2,4% (27) jako potencjalnie antysemickie, 11,3% (129) jako niezrozumiałe, a 63,2% (722) jako nie antysemickie.

2. Wykres: Rozkład różnych typów treści badanych w pełnym zestawie danych.

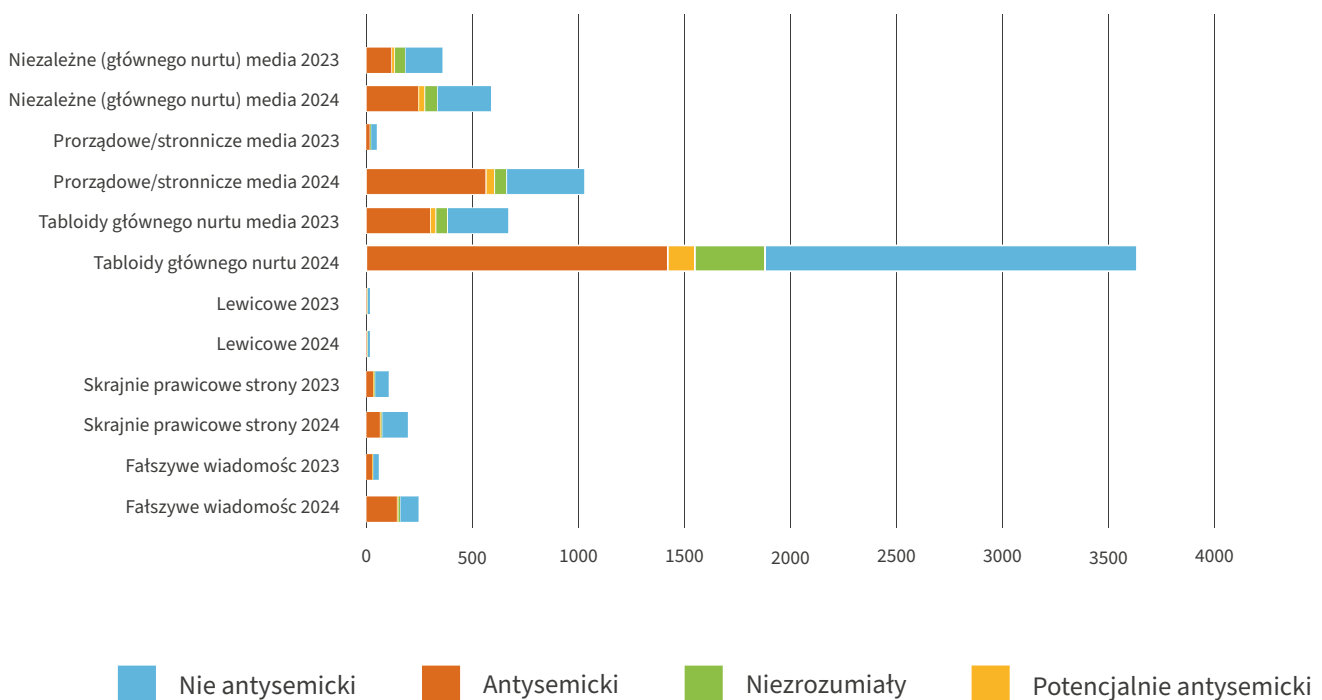
1.3 Antysemityzm w różnych rodzajach mediów

Przy większej liczbie danych w 2024 r. zarówno liczba, jak i odsetek treści antysemickich wzrosły w większości kategorii mediów, z wyjątkiem stron lewicowych i fake newsowych/konspiracyjnych, w których odsetek treści antysemickich pozostał niezmienny, oraz stron mediów głównego nurtu, w których odsetek treści antysemickich nieznacznie spadł.

Treści antysemickie (w tym zarówno antysemickie, jak i potencjalnie antysemickie) były najbardziej rozpowszechnione na stronach tabloidów pod względem ilości (1853 fragmenty treści w ciągu dwóch lat łącznie), ale proporcjonalnie treści te pojawiały się najczęściej na stronach stroniczych/bardzo stroniczych (59,5%), fałszywych wiadomości/

konspiracyjnych (59,4%) i w niezależnych mediach głównego nurtu (54,3%). Ilościowo ilość antysemickich treści w tych kategoriach była zróżnicowana (658 fragmentów na stronach tabloidów, 495 na stronach mediów głównego nurtu i tylko 180 fragmentów na stronach fałszywych wiadomości/konspiracyjnych). Najmniej treści antysemickich i potencjalnie antysemickich znaleziono na stronach skrajnie prawicowych (132 fragmenty, 29,9%). Dane ze stron lewicowych były prawie nieobecne w polskim zbiorze danych.

3. Wykres: Obecność treści antysemickich w różnych kategoriach mediów

2. Przegląd i zakres różnych rodzajów treści antysemickich

2.1 Treści zawierające antysemickie narracje

W ramach koncepcyjnych badania zidentyfikowano pięć głównych narracji antysemickich. W ramach każdej z tych głównych narracji zdefiniowano również podnarracje.

- **Klasyczne stereotypy:** Narracje historycznie zakorzenione w antysemickich uprzedzeniach. Obejmują one nienawiść do Żydów opartą na ich istnieniu jako istot ludzkich, a nie tylko jako wyznawców religii żydowskiej. Czynią to poprzez sprzeczną logikę, która postrzega Żydów zarówno jako zbyt potężnych, jak i słabych, a nawet podludzi. Klasyczne stereotypy obejmują na przykład to, że Żydzi są źli, chciwi, niełojalni lub kłamią².
- **Tradycyjny, oparty na religii antysemityzm (antyjudaizm):** Tradycyjna judeofobia oparta na religii lub tradycyjny antysemityzm odnosi się do antyżydowskich nastrojów zakorzenionych w przekonaniach związanych z postrzeganą religią i tradycjami chrześcijańskimi lub żydowskimi. Tradycyjne, oparte na religii narracje antysemickie obejmują na przykład mord rytualny/morderstwo dzieci, zabójstwo lub Żydów jako satanistów³.
- **Konspiracyjny antysemityzm:** Teorie spiskowe utrwały antysemickie przekonania, sugerując, że Żydzi wywierają nadmierny wpływ dla osobistych korzyści i spiskują w celu zdominowania sfer, takich jak: media, polityka i gospodarka. Wiele z tych teorii jest zakorzenionych w antysemickim micie „ukrytej ręki” i obwinia Żydów lub podmioty postrzegane jako żydowskie za najgorsze tragedie na świecie, takie jak podżeganie do wojen, a nawet wywoływanie COVID-19. Konspiracyjne narracje antysemickie obejmują na przykład żydowską

władzę/kontrolę, żydokomunę, teorię Wielkiego Zastępstwa⁴ lub teorię Nowego Porządku Świata^{5, 6}

- **Zaprzeczanie i zniekształcanie Holokaustu:** Zaprzeczanie lub zniekształcanie Holokaustu ma na celu zaprzeczanie lub fałszywe przedstawianie faktów historycznych dotyczących nazistowskiego ludobójstwa narodu żydowskiego. Zaprzeczanie Holokaustu obejmuje negowanie skali lub metod stosowanych przez nazistów i ich sojuszników podczas Holokaustu. Zaprzeczanie i zniekształcanie Holokaustu promuje fałszywy pogląd, że Żydzi wymyślili lub wyolbrzymili Holokaust i czerpali z niego korzyści. Narracje negujące i zniekształcające Holokaust obejmują na przykład obwinianie Żydów za Holokaust lub przedstawianie Holokaustu jako pozytywnego wydarzenia⁷.
- **Nowy antysemityzm:** Nowy antysemityzm odnosi się do wyrażania antyżydowskich nastrojów skierowanych przeciwko Izraelowi. Kluczową funkcją nowego antysemityzmu jest umożliwienie wyrażania antysemickich poglądów w sposób, który wydaje się politycznie akceptowalny. Nowy antysemityzm definiujemy za pomocą testu 3D Natana Sharansky’ego: demonizacja, podwójne standardy i delegitymizacja. Nowy antysemityzm obejmuje na przykład analogię z nazizmem/apartheidem/kolonializmem, twierdzenie, że Izrael jest państwem terrorystycznym lub że Izrael ma wpływ na media⁸.

² Matthias J. Becker et al., „Antisemitic Comments on Facebook Pages of Leading British, French, and German Media Outlets”, *Humanities & Social Sciences Communications* 9, 2022 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9520959/#Fn3>; Matthias J. Becker et al., „Decoding Antisemitism”, Palgrave Macmillan, 2024, p. 11, 13; ADL Antisemitic Myths. <https://antisemitism.adl.org/>

³ Ildikó Barna et al., „Survey of Antisemitic Prejudices in the Visegrád Countries - Research Report”, Tom Lantos Institute, 2022, p. 13. <https://tomlantosinstitute.hu/files/en-205-sapvc-20220420-done-rc-online-new.pdf>

⁴ <https://www.ajc.org/translatehate/great-replacement>

⁵ <https://www.ajc.org/translatehate/New-World-Order>

⁶ Ildikó Barna et al., „Survey of Antisemitic Prejudices in the Visegrád Countries - Research Report”, Tom Lantos Institute, 2022, pp. 13-14.

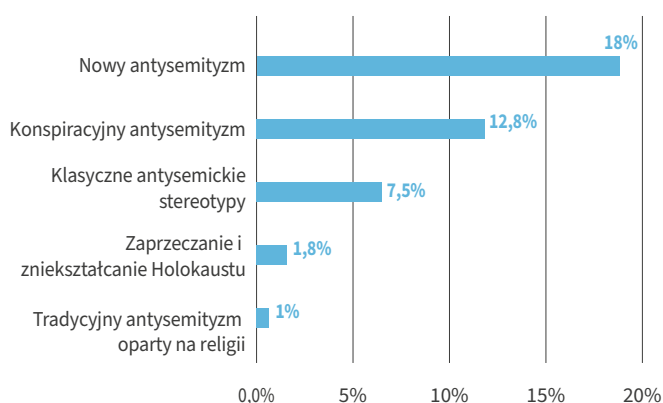
⁷ <https://tomlantosinstitute.hu/files/en-205-sapvc-20220420-done-rc-online-new.pdf>

⁸ IHRA Working Definition of Holocaust Denial and Distortion (2013). <https://holocaustremembrance.com/resources/working-definition-holocaust-denial-distortion>

⁹ ADL Antisemitic Myths: Anti-zionism <https://antisemitism.adl.org/anti-zionism/>

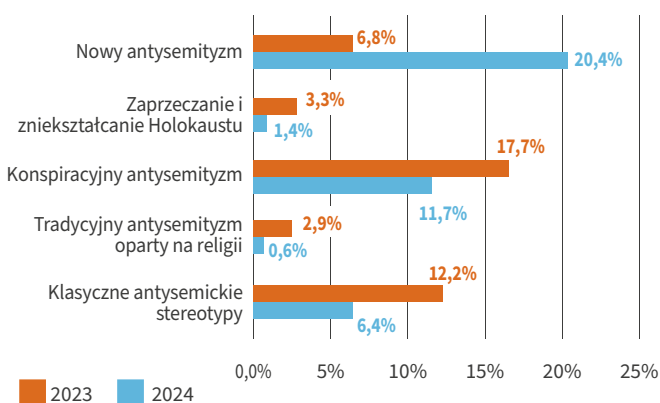
Najbardziej rozpowszechnioną kategorią narracji w polskich danych był nowy antysemityzm, pojawiający się w 18% (1268 fragmentów) badanych treści. Na drugim miejscu znalazły się konspiracyjne narracje antysemickie, obecne w 12,8% (902 fragmenty) zbioru danych. Klasyczne stereotypy znalazły się na trzecim miejscu z 7,5% (526 fragmentów), podczas gdy negowanie i zniekształcanie Holokaustu było obecne w 4,3% (124 fragmenty), a tradycyjny antysemityzm oparty na religii pojawił się w 1,8% (70 fragmentów) badanych treści.

4. Wykres: Odsetek antysemickich kategorii narracyjnych w pełnym zbiorze danych

Chociaż odsetek treści antysemickich pozostał mniej więcej taki sam, większość kategorii narracji proporcjonalnie spadła. Liczba narracji z kategorii nowy antysemityzm wzrosła jednak czternastokrotnie, co daje proporcjonalny wzrost ponad trzykrotny. Ilość treści w porównaniu z innymi narracjami wzrosła do 2024 r., ale proporcjonalnie nieznacznie spadła, przy czym klasyczne stereotypy wykazały bardziej zauważalny spadek.

5. Wykres: Odsetek antysemickich kategorii w zbiorze danych za lata 2023 i 2024 (osobno)

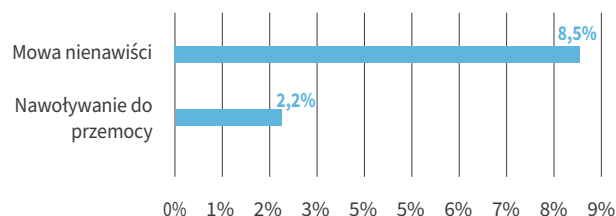

2.2 Treści antysemickie poza kategoriami

Oprócz powyższych kategorii antysemityzmu, w badaniu przeanalizowano dwa inne rodzaje treści antysemickich: mowę nienawiści i wezwania do przemocy.

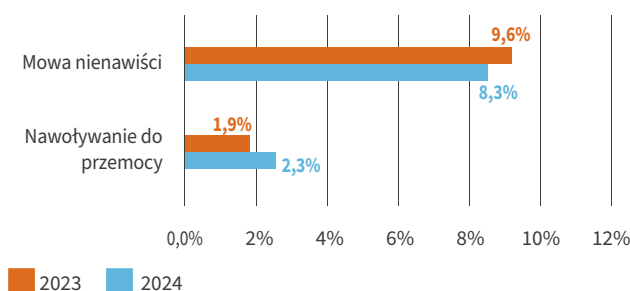
- **Mowa nienawiści:** Treści o antyżydowskim, nienawistnym charakterze i/lub oparte na antysemickich stwierdzeniach.
- **Podżeganie do przemocy:** Treści nawołujące do wszelkiego rodzaju przemocy wobec Żydów.

6. Wykres: Odsetek kategorii antysemickich poza narracjami w pełnym zbiorze danych

Mowa nienawiści była stosunkowo powszechna w polskim zbiorze danych, pojawiając się w 8,5% (603 elementy) treści, z niewielkim spadkiem proporcji do 2024 roku. Treści nawołujące do przemocy wobec Żydów również pojawiły się w około 2,2% (158 elementów) danych. Ich ilość wzrosła do 2024 r., a proporcjonalnie ich zasięg pozostał niezmienny.

7. Wykres: Odsetek kategorii antysemickich wykraczających poza narracje w zbiorach danych z 2023 i 2024 r. (osobno)

3. Rodzaje treści antysemitycznych w badanych danych

3.1 Antysemityczne narracje

3.1.1 Nowy antysemityzm

Wiodącymi mediami w tej kategorii są WYKOP (posty i komentarze), TV REPUBLIKA (posty i komentarze) oraz DO RZECZY (posty i komentarze), ale zaskakujące jest to, że tyle samo przykładów z tej kategorii pojawiło się na WYBORCZA.PL (same komentarze), co na DO RZECZY. Jeśli chodzi o artykuły, to pojawiły się one w tej kategorii w takich mediach jak NEON 24 i MAGNA POLONIA.

Najpopularniejszą kategorią w opracowywanym materiale był NOWY ANTYSYMITYZM. Najpopularniejszą podkategorią jest uznanie Izraela za kraj terrorystyczny. W tej podkategorii pojawiło się wiele komentarzy oskarżających Izrael o popełnianie ludobójstwa i zbrodni wojennych w Strefie Gazy oraz eliminowanie Palestyńczyków. Izraelczycy byli często nazywani mordercami. Pojawiły się oskarżenia o tortury, próby zagłodzenia Palestyńczyków na śmierć, czystki etniczne i wywołanie III wojny światowej. Pojawiły się głosy, że celem Izraela było zamordowanie każdego Palestyńczyka co do ostatniego. Izraelczycy byli często nazywani barbarzyńcami, terrorystami, bandytami lub przestępcami. Działania Izraela w Palestynie nazywano również masakrą ludności cywilnej. Pojawiło się wiele oskarżeń o mordowanie przez Izrael kobiet i dzieci oraz ogólnie niewinnych cywilów. Kilkakrotnie pojawiały się wyliczenia, a także porównania z liczbą ofiar (kobiet i dzieci) po stronie ukraińskiej w wojnie z Rosją. Izrael nazywany był krajem brutalnym i agresywnym, był porównywany do Rosji, a czasem nawet nazistowskich Niemiec. Narracja, która czasami się pojawiała, wskazywała na prowokację Izraela, aby zostać zaatakowanym i mieć pretekst do ataku na inne kraje. Atak 7 października był również postrzegany przez niektóre osoby jako prowokacja do ataku na Palestynę. Co więcej, wydarzenie w polskim parlamencie, gdzie Grzegorz Braun, skrajnie prawicowy polityk i antysemita, zgasił świece chanukowe gaśnicą podczas obchodów Chanuki, było porównywane do działań Izraela i różnych reakcji polskich polityków na zbrodnie na Bliskim Wschodzie.

Wiele antysemitycznych komentarzy w tej kategorii pojawiło się w kontekście śmierci polskiego

pracownika organizacji humanitarnej w Strefie Gazy. Wydarzenie to oraz komentarze ambasadora Izraela do zaistniałej sytuacji wywołały falę krytyki, często bardzo agresywnej i odnoszącej się również do kategorii MOWA NIENAWIŚCI. Izrael został w tym kontekście nazwany krajem terrorystycznym. Pojawiło się wiele komentarzy, że działania te zostały przeprowadzone z premedytacją, celowo, że Izrael z zimną krwią mordował pracowników organizacji humanitarnych.

Wydarzeniem, które było również szeroko komentowane, był irański atak na Izrael po izraelskim bombardowaniu irańskiej ambasady w Syrii. Wiele komentarzy odnosiło się również do Żydów i działań państwa Izrael, ale te komentarze zostały uwzględnione w innej podkategorii opisanej później.

Komentarze związane z tą kategorią często zawierały fragmenty kategorii „tabukrytycyzmu” lub „podwójne standardy”, gdzie również były klasyfikowane. Wiele osób negatywnie komentowało bierność społeczności międzynarodowej i brak wyraźnego sprzeciwu ze strony innych krajów. Wskazywano na dysproporcję w liczbie Izraelczyków zabitych przez Hamas w październiku 2023 r. i Palestyńczyków zabitych przez Izrael. Komentatorzy pisali również, że Izrael robi co chce, jest bezkarny i choć łamie prawa człowieka i prawo międzynarodowe, nie ponosi żadnych konsekwencji z powodu amerykańskiego wsparcia i finansów. Unia Europejska, NATO i Stany Zjednoczone zostały oskarżone o bycie strażnikami ludobójstwa i wspieranie zbrodni wojennych. Również polski rząd został za to skrytykowany.

Narracja wielu komentarzy koncentrowała się wyłącznie na cierpieniu i śmierci cywilów podczas działań wojennych i przedstawiała działania Izraela jako przestępcze i mordercze. W nieantysemitycznych komentarzach pojawiała się również narracja o walce Izraela z terroryzmem i Hamasem. Jednak w antysemitycznych komentarzach wydawało się, że mordowanie cywilów jest głównym celem Izraela.

Większość komentarzy w kategorii Zbiorowa odpowiedzialność Żydów za Izrael również opisywała działania Izraela jako terrorystyczne, ale zamiast Izraela pisano, że Żydzi są terrorystami, mordercami i ludobójcami. W tej podkategorii bombardowania Palestyny, śmierć kobiet i dzieci przypisywano po prostu Żydom, nie oddzielając ich od państwa Izrael. Antysemityzm i nienawiść do Żydów bardzo często usprawiedliwiano izraelskimi działaniami wojennymi.

Żydom przypisywano odpowiedzialność za zbombardowanie konwoju humanitarnego w Strefie Gazy, w którym zginął Polak, a także odpowiedzialność za atak Iranu na Izrael jako konsekwencję działań żydowskich. Te dwa wydarzenia wydają się być również najbardziej wyzwalające. Żydzi byli często nazywani antysemitycznymi wyzwiskami, co zostało włączone do kategorii MOWY NIENAWIŚCI.

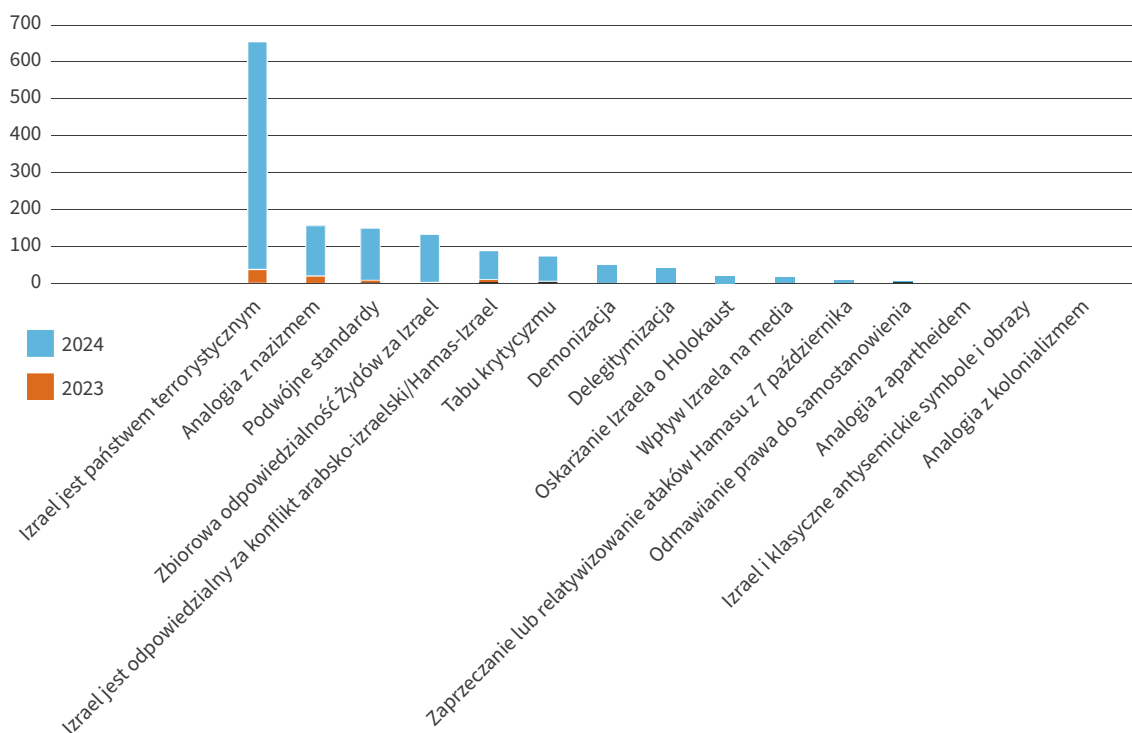
Inną popularną podkategorią było "Izrael jest odpowiedzialny za konflikt arabsko-izraelski/Hamas-Izrael". Kategoria ta obejmowała oskarżanie Izraela (czasami także Żydów, jak wspomniano wcześniej) o finansowanie Hamasu i budowanie jego potęgi, a wydarzenia z tym związane były później opisywane jako konsekwencje tego. Działania Izraela były często opisywane jako prowokacyjne i nie pozostawiające Iranowi i Hamasowi innej opcji niż zaatakowanie Izraela. Często pojawiały się komentarze, że Izrael sam zorganizował październikowy atak Hamasu na Izrael, aby mieć pretekst do rozpoczęcia wojny. Izrael był wówczas oskarżany o masakrę własnych obywateli. Polityka Izraela była również opisywana jako agresywna wobec innych krajów, co musiało zakończyć się konfliktem. Wydarzenia, które wywołały największe poruszenie to konflikt Izraela z Iranem i irański atak rakietowy na Izrael po zbombardowaniu irańskiej placówki dyplomatycznej w Syrii przez Izrael, a także sytuacja w Strefie Gazy. Izrael został oskarżony o wyłączną odpowiedzialność za sytuację w Strefie Gazy, bardzo złe, nieludzkie warunki życia i doprowadzenie do tego tylko po to, aby wyeliminować Palestyńczyków z tego terytorium. Osoby komentujące pisały, że od 1948/początku Izraelczycy mordowali ludzi i dokonywali ludobójstwa Palestyńczyków ["Holocaust"], budowali nielegalne osiedla na ich terenie, bombardowali obozy dla uchodźców. Bardzo często nazywali ich okupantami.

W kategorii NOWY ANTYSEMITYZM wiele treści dotyczyło również podkategorii "analogia nazistowska". Wiele komentarzy po prostu nazywało Izrael lub Żydów nazistami. Sytuację w Strefie Gazy często porównywano do II wojny światowej i budowy getta, a Strefę Gazy nazywano obozem koncentracyjnym stworzonym przez Izrael. Pisano o głodzeniu Palestyńczyków i mordowaniu "niewinnych ludzi", zwłaszcza dzieci. Powszechne w tej podkategorii było porównywanie Izraela i Żydów do SS, a nawet pisanie, że Hitler był lepszy i mordował mniej lub że Żydzi/Izraelczycy się od niego nauczyli. Metody prowadzenia wojny były bardzo często porównywane do tych stosowanych przez nazistowskie Niemcy.

Kategorie "analogia nazistowska" i "oskarżanie Izraela o Holocaust" były trudne do rozróżnienia, ale oskarżanie Izraela o działania takie jak Holocaust przeciwko Palestyńczykom w kilku miejscach było jednoznaczne. Działania w Strefie Gazy nazwano Holocaustem 2.0, a Izraelczyków - nazistami.

W kategorii NOWY ANTYSEMITYZM pojawiło się kilka kolejnych podkategorii, w mniejszej liczbie niż poprzednie. Pojawiły się "Tabu krytyki" i "Podwójne standardy", w których świat został oskarżony o bierność w odpowiedzi na zbrodnie Izraela, milczenie ONZ, brak wiarygodnych informacji ze światowych mediów w obawie przed krytyką Izraela. Podkategoria "Izraelski wpływ na media" zawierała również komentarze o celowym ukrywaniu działań Izraela w mediach i kontroli, jaką Żydzi i Izrael mają nad mediami na świecie. Izrael był opisywany jako zło, przypisywano mu złe intencje, a ludzi nazywano barbarzyńcami. Delegitymizacja Izraela występowała również często jak demonizacja. Jeden z głównych polityków skrajnej prawicy, znany ze swoich antysemitycznych komentarzy i wydarzenia w polskim parlamencie, gdzie gasił świece chanukowe gaśnicą podczas obchodów Chanuki - Grzegorz Braun - określił Izrael jako "państwo położone w Palestynie". Narracja ta była powtarzana kilkakrotnie jako oczywista informacja, że Izrael okupuje ziemie Palestyny i nie powinien tam powstać. Pojawiły się głosy, że Izrael powinien zniknąć z mapy świata, a ziemie, na których się znajduje, powinny wrócić do Palestyny. Kwestionowano również prawo do utworzenia państwa Izrael po II wojnie światowej. "Analogia kolonializmu" nie pojawiła się w ogóle, a "analogia apartheidu" pojawiła się tylko dwa razy.

8. Wykres: Subnarracje kategorii narracji antysemitycznej: Nowy antysemityzm

3.1.2 Konspiracyjny antysemityzm

Wiodącymi mediami w tej kategorii są WYKOP, TV REPUBLIKA i DO RZECZY, ale także NCZAS (we wszystkich tych mediach tylko komentarze). Jeśli chodzi o artykuły, to pojawiły się one w tej kategorii w takich mediach jak NEON 24, W POLITYCE i MAGNA POLONIA.

Kolejną kategorią, która okazała się bardzo popularna jest "Konspiracyjne". Najwięcej treści pojawiło się w podkategorii "Żydowska kontrola/władza", ale wiele zaklasyfikowanych tu komentarzy pasowało również do podkategorii "Teoria nowego porządku świata". Okazało się, że najczęstszym komentarzem w całym badanym dokumencie była reklama książki "patriotycznej". Komentarz miał charakter rekomendacyjny. Był długi i streszczał książkę, która według autora komentarza jest zakazana przez cenzurę, ale dostępna do pobrania online. W komentarzu napisano, że za powstaniem większości partii politycznych w Polsce stoją Żydzi, ale także Niemcy i Amerykanie. Wszystkie te trzy grupy rzekomo kontrolują polski system polityczny. Dowodem na żydowską kontrolę nad polską polityką ma być wspólne świętowanie Chanuki w Sejmie, jednogłośnie potępienie czynu Brauna (skrajnie prawicowego posła, który zgasił świece chanukowe gaśnicą podczas obchodów Chanuki w Sejmie), jednogłośnie przekazanie 100 mln zł na

renowację cmentarza żydowskiego w Warszawie. Komentarz ten pojawił się w różnych kontekstach, na wielu portalach. Głównie w kategorii fake news/konspiracja oraz w mediach prawicowych. Ponadto często pojawiały się komentarze na temat GAZETY WYBORCZEJ (popularnego ogólnopolskiego opiniotwórczego dziennika społeczno-politycznego o profilu centro-liberalnym) i jego redaktora naczelnego Adama Michnika (który wywodzi się z nieformalnego związku przedwojennego działacza i działaczki komunistycznych o pochodzeniu żydowskim. Były polityk, dziennikarz historyk). Gazeta w wielu komentarzach była oskarżana o sterowanie przez Żydów, w wulgarny sposób zmieniano jej nazwę. GAZETĘ WYBORCZĄ oskarżano o manipulację, stosowanie żydowskich metod, nazywano żydowską gazetą dla Polaków. Odmówiono jej również prawa do komentowania niektórych wydarzeń, ponieważ jest gazetą żydowską. TVN (najpopularniejsza polska komercyjna stacja telewizyjna) również została oskarżona o żydowską kontrolę. Także polscy politycy byli oskarżani o bycie pod żydowskim wpływem, zwłaszcza Andrzej Duda, Donald Tusk, Radosław Sikorski (ten ostatni głównie z powodu swojej żony). Osoby komentujące sugerowały, że ponieważ ci boją się Żydów, nie potępiają Izraela za jego zbrodnie i nie krytykują ambasadora Izraela w Polsce. Co więcej, podejrzewano, że Żydzi z Ameryki sterują polską lub izraelską polityką i finansują działania Izraela.

Żydowska kontrola była często wspominana w komentarzach na temat Unii Europejskiej, nazywając ją NEUROPA. Cały świat, USA i NATO były również wielokrotnie postrzegane jako rządzone przez Żydów. Oskarżano polskich polityków o podlizywanie się Żydom, ale też mówiono, że są Żydami, aby ich zdyskredytować (komentarze używające słowa Żyd jako obelgi były klasyfikowane jako MOWA NIENAWIŚCI). Polityków wspierających Izrael nazywano zdrajcami. Komentarz, który pojawiał się wielokrotnie, dotyczył historii Polski z 1944 roku, kiedy to Żydzi z Moskwy (lewicowi) wystali do Polski innych Żydów, którzy zostali umieszczeni w kluczowych miejscach, takich jak media, szkoły filmowe, prokuratura, sądy, aby stworzyć nowe rządu i uruchomić rosyjski plan. Komentarz mówi, że w polskiej polityce nadal są Żydzi - z Platformy Obywatelskiej (PO) lub Prawa i Sprawiedliwości (PiS).

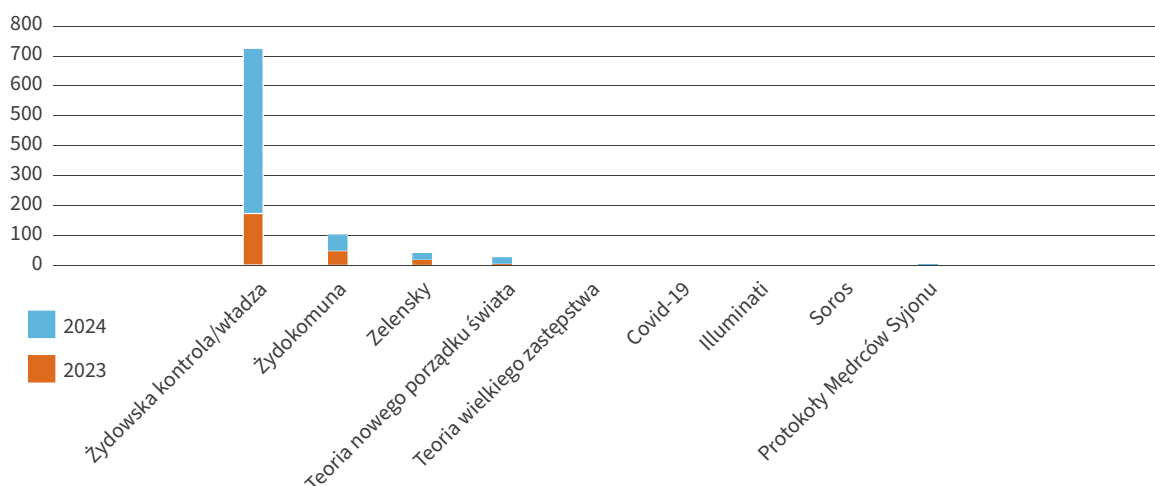
Pojawiło się wiele komentarzy na temat żydowskiej kontroli. Można w nich przeczytać, że Żydzi kontrolują np. banki, media, wszelkiego rodzaju instytucje. Produkty izraelskiej produkcji są oskarżane o szpiegowanie i oszustwa, podobnie jak sami Żydzi. Wiele komentarzy sprowadzało się do zdania - Żydzi są wszędzie na świecie i decydują o wszystkim. Czasami wiązały się z wezwaniami do bojkotu Izraela i izraelskich produktów.

Pojawiło się również wiele komentarzy w podkategorii "ŻYDOKOMUNA", ponieważ nadal istnieje przekonanie, że komunizm został stworzony przez Żydów. Czasami było to używane do obrażania lub dyskredytowania kogoś. "Żydzi to komuniści" było bardzo popularnym komentarzem.

Duże poruszenie wśród komentatorów wywołała wizyta ukraińskiego prezydenta w Polsce. Większość komentarzy skupiała się na żydowskim pochodzeniu Zełenskiego ("wredny ukraiński Żyd", "rosyjski Żyd") oraz na tym, że Żydzi wywołali wojnę w Ukrainie. Osoby komentujące podnosiły kwestię braku przeprosin za rzezie Polaków na Wołyniu i w Galicji Wschodniej. Często wiązano to z MOWĄ NIENAWIŚCI i WZYWANIEM DO PRZEMOCY.

Podkategorie, które praktycznie się nie pojawiały lub pojawiły się raz, bez większego znaczenia, to "Protokoły Mędrców Syjonu", "Iluminaci", "Wielka teoria zastępstwa", "Soros". Kontekstami, w których najczęściej pojawiały się komentarze z tej kategorii, były polskie wybory i ogólnie polska polityka. Wydarzenia na Bliskim Wschodzie miały marginalne znaczenie, choć śmierć polskiego pracownika organizacji humanitarnej w Strefie Gazy pojawiła się jako kontekst w kilkudziesięciu przypadkach. Pojawiło się kilka komentarzy dotyczących powiązań Żydów z pandemią "COVID 19".

9. Wykres: Subnarracje kategorii narracji antysemitycznej: Konspiracyjny antysemityzm

3.1.3 Klasyczne stereotypy

Wiodącymi mediami w tej kategorii są WYKOP, WYBORCZA, TV REPUBLIKA i DO RZECZY.

Kategoria “Klasyczny stereotyp” była popularną kategorią. Najliczniejszą z nich było przedstawianie Żydów jako ZŁYCH. Były to opisy poszczególnych sytuacji, w których osoby pochodzenia żydowskiego zachowywały się w określony sposób, co miało być dowodem na to, że wszyscy Żydzi są źli i niesympatyczni (np. zły sędzia = “żydowski sędzia”). W tej podkategorii pojawił się klasyczny mechanizm działania stereotypów. Wszyscy Żydzi byli opisywani przez pryzmat poszczególnych sytuacji. Kilka komentarzy mówiło o roznoszeniu chorób, co brzmi jak narracja z lat trzydziestych. Pojawiły się również komentarze, że Żydzi nienawidzą Polaków, a czasami pojawiały się komentarze, że Żydzi nienawidzą wszystkich. Wiele komentarzy określających Żydów jako morderców, zbrodniarzy i terrorystów mieściło się w kategorii przypisywania Żydom odpowiedzialności za działania państwa Izrael, jeśli kontekst wypowiedzi odnosił się do konfliktu na Bliskim Wschodzie. Pojawiła się też narracja, że ludzie mają Żydów dość wszędzie na świecie i nic dziwnego, że inne kraje wypędzają ich od siebie. Żydzi byli również oskarżani o bycie przyczyną większości problemów na świecie. Często wiązało się to z MOWĄ NIENAWIŚCI i WZYWANIEM DO PRZEMOCY.

Dużą podkategorię stanowiły również komentarze odnoszące się do klasycznego stereotypu Żydów - “Chciwość/Zamożność”. Pojawiło się tu m.in. nazywanie kogoś Żydem, bo jest skąpy, ale też narracja, że Żydzi robią wszystko dla pieniędzy, że zależy im tylko na biznesie, że uważają, że cały świat jest im winien jakieś pieniądze i że cenią pieniądze ponad ludzkie życie, a nawet kradną. Pojawiły się sugestie, że Żydzi oskarżają o Holokaust tylko po to, by dostać odszkodowanie. W języku polskim bardzo często pojawia się też słowo “POŻYDZIĆ” - oznacza, że ktoś jest trochę chciwy i nie chce wydawać na coś pieniędzy. Pojawiło się ono również w opracowywanym materiale.

Odnoszenie się do Żydów jako INNYCH również pojawiło się w tej kategorii. W niektórych przypadkach oddzielano Żydów polskiego pochodzenia od Polaków, mówiono o żydowskich nazwiskach i o tym, że Żydzi zmieniają je na polskie, aby wtopić się w Polaków, podczas gdy Polacy nigdy nie zmieniają swoich nazwisk na żydowskie. Z drugiej strony doszukiwano się żydowskiego pochodzenia, by wytłumaczyć czyjeś złe zachowanie. Pojawiły się

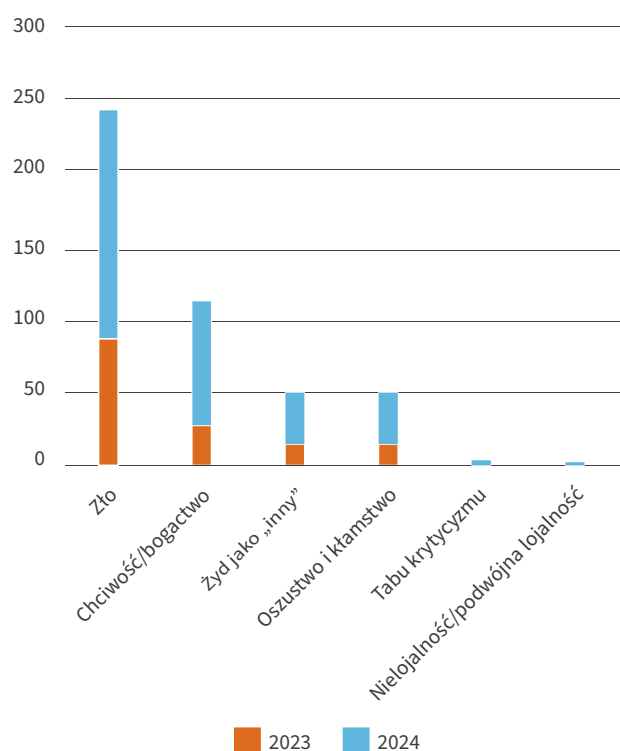
również komentarze graniczące z dehumanizacją. Żydzi byli też określani jako wrogowie Polski, osoby, które chcą Polskę zniszczyć. Pisano też, że żaden Polak nie został porwany przez Hamas, a osoby porwane to Żydzi urodzeni w Polsce.

W podkategorii “Oszustwo i kłamstwo” pojawiały się komentarze, że Żydom nie można ufać, bo kłamią, oszukują, są zdrajcami, ale też portale i gazety nazywano żydowskimi, by obniżyć poziom zaufania do nich. Było to związane z tzw. żydowską propagandą, ale także z kategorią NOWEGO ANTYSEMITYZMU.

Mniej znaczącymi podkategoriami były “Nielojalność/dwulicowość” i “Tabu krytyki”. W podkategorii “Tabu krytyki” większość treści dotyczyła braku krytyki ze strony społeczności międzynarodowej wobec działań Izraela, dlatego komentarze te zostały włączone do kategorii NOWY ANTYSEMITYZM. Według komentujących Żydzi są “nietykalni”. Tylko kilka przykładów pojawiło się w tej kategorii.

Wśród niesklasyfikowanych treści znalazły się komentarze, że Żydzi są antypolscy, kilka o zaprzeczaniu istnieniu antysemityzmu w Polsce, wstawianie się za postem antysemitą, który zgasił świecę chanukowe w Sejmie. Były też te związane z wyglądem, głównie dotyczące kształtu nosa.

10. Wykres: Subnarracje kategorii narracji antysemitkiej: Klasyczne stereotypy antysemitkie

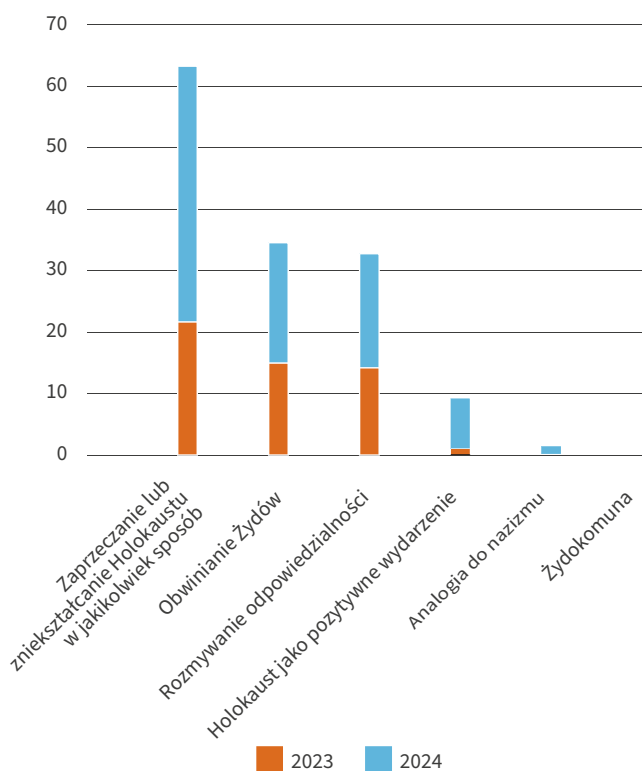

3.1.4 Zaprzeczanie i zniekształcanie Holokaustu

Najwięcej treści z tej kategorii pojawiło się na portalu WYKOP (posty i komentarze). Kolejne miejsca zajęły: WYBORCZA (komentarze), TV REPUBLIKA (komentarze), MAGNA POLONIA (komentarze).

Następną w kolejności pod względem ilości treści kategorią było “Zaprzeczanie lub zniekształcanie Holokaustu”. Nie była to zbyt liczna kategoria (około kilkudziesięciu komentarzy). Pojawiały się tu głównie narracje oskarżające Żydów o współudział w Holokauście (“obwinianie Żydów”), ich bierność w czasie wojny, przykłady tego, jak Żydzi zabijali innych Żydów w obozach czy kolaborowali z nazistami, ale były też historie Żydów zabijających Polaków, by udowodnić, że nie zasługują na miano ofiar Holokaustu. Pojawiła się teoria, że Hitler był finansowany przez bogatych Żydów. Holokaust był kilkakrotnie przedstawiany jako pozytywne wydarzenie. Pojawiały się również pytania o liczbę żydowskich ofiar Holokaustu oraz oskarżenia pod adresem społeczności żydowskiej o zawłaszczanie cierpienia podczas II wojny światowej i prowadzenie narracji, że Żydzi byli jedynymi ofiarami. Trudno powiedzieć dokładnie, jakie wydarzenia wywołały takie komentarze, bo było ich stosunkowo niewiele, ale często dyskutowano ogólnie o II wojnie światowej, rocznicy powstania w getcie warszawskim i wojnie na Ukrainie - oskarżano Ukraińców o bycie głównymi sprawcami Holokaustu oraz prowadzono narrację, że Polacy nie zabijali Żydów (“Rozmycie odpowiedzialności”). Bardzo popularny był argument, że Żydzi wykorzystują Holokaust do własnych celów, zwłaszcza do rekompensaty finansowej.

11. Wykres: Subnarracje kategorii narracji antysemitycznej: Zaprzeczanie i zniekształcanie Holokaustu

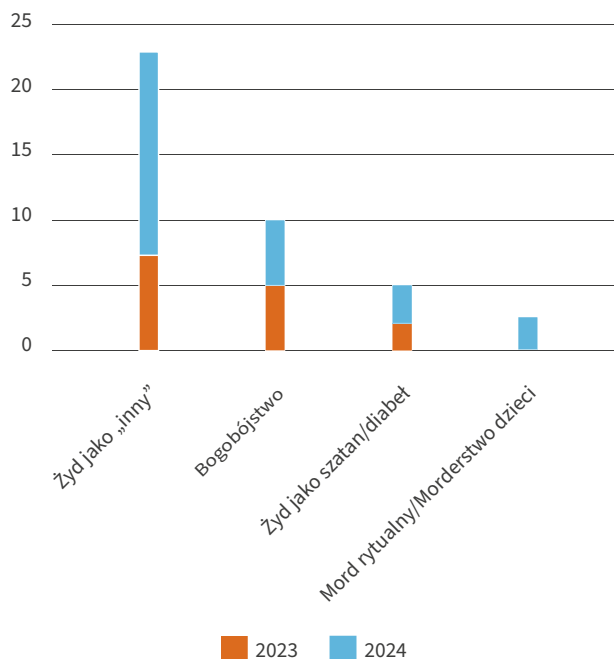

3.1.5 Tradycyjny antysemityzm oparty na religii

Najwięcej treści z tej kategorii pojawiło się na WYKOP (posty i komentarze). Następne w kolejności były DO RZECZY (komentarze), NEON 24 (komentarze).

“Tradycyjny antysemityzm oparty na religii” był niewielką kategorią. Kilkanaście komentarzy odnosiło się głównie do satanizmu i Szatana lub bogobójstwa. Podobna liczba komentarzy dotyczyła naśmiewania się z judaizmu i wyglądu ortodoksów oraz tego, że religia żydowska jest zła lub dziwna. Autorzy pisali również, że Żydzi kłamią lub “opowiadają kłamstwa” w odniesieniu do swojej religii. Czasami pojawiały się odniesienia do “Żyda jako “innego” (w sensie religijnym)”. Kilka komentarzy dotyczyło pedofilów w szkołach rabinicznych. Wskazywały one na Talmud i wynikające z niego złe traktowanie nie-Żydów. Nieznaczna liczba komentarzy dotyczyła kategorii “Mord rytualny/Morderstwo dzieci”. Większą kategorią okazało się “bogobójstwo”. Po prostu powtórzono frazę, że Żydzi zabili Jezusa.

12. Wykres: Subnarracje kategorii narracji antysemickiej: Tradycyjny antysemityzm oparty na religii

3.2 Treści antysemickie poza kategoriami

3.2.1 Przemoc na tle antysemickim

Najwięcej mowy nienawiści pojawia się w komentarzach. Najczęściej mowa nienawiści sprowadzała się do nazywania Żydów w obraźliwy sposób lub używaniu słowa ŻYD jako wyzwisko i stosowania go w celu obrażenia innych. Najwięcej mowy nienawiści pojawiało się w mediach znanych jako tabloidy. Dzieje się tak głównie dlatego, że strony, na których antysemityzm pojawiał się najczęściej, są tworzone przez użytkowników. Tematy, które wywołały duże poruszenie i gdzie pojawiło się najwięcej mowy nienawiści to atak Iranu na Izrael, sytuacja, w której skrajnie prawicowy, antysemicki polityk zgasił świecę chanukowe gaśnicą w polskim parlamencie, film Agnieszki Holland o imigrantach, rocznica katastrofy lotniczej w Smoleńsku, Wizyta Zeleńskiego w Polsce, cała sytuacja wokół śmierci polskiego pracownika organizacji humanitarnej w Strefie Gazy, który zginął od izraelskiego ostrzału i związane z tym wydarzeniem słowa ambasadora Izraela w Polsce, a także niewłaściwa - zdaniem piszących - reakcja polskich polityków na działania Izraela. Komentarze często miały też charakter nawoływania do przemocy. W tej kategorii znalazły się również antysemickie żarty i powiedzenia.

3.2.2 Przemoc na tle antysemickim

Nawoływanie do przemocy okazało się kategorią, w której pojawiło się niewiele komentarzy. Kontekstem, w którym pojawiło się ich najwięcej, był irański atak na Izrael oraz wywiad ambasadora Izraela w Polsce po tym, jak polski wolontariusz zginął w Strefie Gazy. Pojawiły się m.in. głosy, że Żydzi powinni zginąć lub że powinni zostać zbombardowani przez Iran. Powtarzały się wezwania do wydalenia Żydów z krajów, w których mieszkają, zwłaszcza ambasadora Izraela w Polsce, wezwania do ich eksterminacji/zabicia, zerwania stosunków dyplomatycznych czy unicestwienia państwa Izrael. Wiązało się to z komentarzami mówiącymi o ludobójstwie Palestyńczyków. Dość często pojawiały się również wezwania typu “Jebać Żydów”. Pojawiały się takie komentarze jak: “Jebać żydowskie kanalie”, “Jebać tych semickich bandytów” czy “Jebać izraelskich terrorystów”. Co więcej, osoby autorskie chciały wykluczyć Izrael z różnych rozgrywek sportowych. W tej kategorii Izrael był często porównywany do Rosji czy nawet nazistowskich Niemiec. Komentarze miały również charakter MOWY NIENAWIŚCI. Jeśli chodzi o media, to najwięcej przykładów “nawoływania do przemocy” pojawiło się w TV REPUBLIKA i WYKOP.

3.3 Tematy wyzwajające antysemityzm

Tematami, które wydają się być głównymi wyzwajaczami antysemitycznych treści są konflikty na Bliskim Wschodzie, które można podzielić na węższe konteksty. Jednym z najbardziej popularnych jest atak rakietowy Iranu na Izrael, gdzie najwięcej treści pojawiło się w kategorii NOWYANTYSEMITYZM, a mniej, choć nadal sporo HATE SPEECH. Wydarzeniem silnie związanym z sytuacją na Bliskim Wschodzie, które stanowiło kontekst dla antysemityzmu, jest śmierć polskiego pracownika organizacji humanitarnej w Strefie Gazy, który zginął po ostrzale przez izraelskie wojsko samochodu należącego do organizacji CENTRAL KITCHEN. Wydarzenie to wygenerowało zdecydowanie najwięcej antysemitycznych komentarzy. Można je podzielić na mniejsze konteksty (wypowiedzi ambasadora Izraela w Polsce, wywiad z nim, wypowiedzi ambasadora Palestyny, pogrzeb pracownika organizacji humanitarnej, żądanie przez polskich polityków przeprosin i zadośćuczynienia od Izraela). Sytuacja ta wywołała również wiele komentarzy o Żydach jako tych złych (STEREOTYP KLASYCZNY), a także oskarżenia o żydowskie wpływy wśród polskich polityków (KONSPIRACYJNY).

Duże poruszenie wśród osób komentujących wywołała wizyta ukraińskiego prezydenta w Polsce. Większość komentarzy skupiała się na żydowskim pochodzeniu Zełenskiego (“wredny ukraiński Żyd”, “rosyjski Żyd”) oraz na tym, że Żydzi wywołali wojnę w Ukrainie. Pisarze podnosili kwestię braku przeprosin za rzezie Polaków na Wołyniu i w Galicji Wschodniej. Często wiązano to z MOWĄ NIENAWIŚCI i WZYWANIEM DO PRZEMOCY.

Bardzo zapalnym wydarzeniem okazało się również zgaszenie przez skrajnie prawicowego, antysemitycznego polityka Grzegorza Brauna z partii Konfederacja świec chanukowych gaśnicą w polskim parlamencie (kiedy w Sejmie obchodzono święto Chanuka). Ukaranie posta antysemita również było bodźcem wyzwajającym antysemityczne komentarze. Należy dodać, że poseł Grzegorz Braun jest znany ze swojego antysemityzmu i antyukraińskiego podejścia. Jest on postrzegany jako polityk prorosyjski, a jego zachowanie nie miało żadnego związku z konfliktem izraelsko-palestyńskim. Gdziekolwiek pojawiało się słowo “Izrael”, można było spodziewać się antysemitycznych treści. Wiele osób zdecydowanie i jednoznacznie oskarżało Żydów o działania Izraela i słowa te często były używane zamiennie. W komentarzach czasami pojawiała się nie tylko

nienawiść do Żydów, ale także do muzułmanów, często obie narracje w jednym komentarzu. Antysemityczne komentarze pojawiały się także wtedy, gdy ktoś chciał obniżyć czyjąś wiarygodność, zdyskredytować poprzez nazywanie Żydem, ale także obniżyć zaufanie do pewnych treści, zwłaszcza do GAZETY WYBORCZEJ (“żydowska gazeta”). Przypisywanie żydowskich korzeni politykom w Polsce, szukanie żydowskich przodków czy modyfikowanie ich nazwisk, by brzmiały żydowsko, miało podobny cel, niezależnie od tego, czy komentarz był prawdziwy, czy nie (np. w przypadku żony Radostawa Sikorskiego). Nie ma znaczenia, po której stronie sporu politycznego w Polsce stał dany polityk. Pretekstem do antysemitycznych komentarzy stał się także film Agnieszki Holland o kryzysie uchodźczym na granicy z Białorusią oraz rocznica katastrofy smoleńskiej.

Niejednokrotnie kontekst, tj. post lub artykuł nie miał związku z Izraelem, Żydami czy ogólnie Bliskim Wschodem, ale w komentarzach pojawiał się antysemityzm. Mógł odnosić się do wewnętrznej polskiej polityki, święt czy macierzyństwa.

Sporo antysemityzmu pojawiło się także w kontekście różnych wydarzeń w Polsce. Wybory, sytuacja gospodarcza, poparcie dla Ukrainy, ceny paliw, ustawa aborcyjna. Mniej, choć wcale nie mało, w kontekście II wojny światowej. Temat Holokaustu wywoływany był zwykle przy okazji kategorii NOWY ANTSEMITYZM.

3.4 Słowa kodowe używane w odniesieniu do Żydów, przykłady

parchy, pasożydy, żydowstwo, żydoszczyny, pejsy, żydki, żydzioszki, zymianie, żydowy, żydajstwo, żydy, żydowizna, rzymianie, żydostwo, garbate nosy, izraelska/żydowska dziwka/kurwa, rzydzi, szabesgoje, syjonistyczny nowotwór, obrzezany qutas, starozakonny, żydło, 7ydowski, 7yzydy, 7ydzi, zydojebancy

W polskich komentarzach można znaleźć wiele powtarzających się słów opisujących Żydów. Kilka z nich jest wyraźnie popularnych. Do najczęściej pojawiających się słów należy słowo PARCHY. Bardzo pogardliwe, silnie kojarzące się z chorobą. Innym bardzo popularnym słowem jest słowo PEJSY. Równie popularnym słowem jest słowo ŻYMIANIE lub RZYMIANIE. Słowa te zostały stworzone w celu ominięcia cenzury internetowej. Innym sposobem na ominięcie cenzury jest pisanie 7YD.

Wiele innych słów to często zdrobnienia używane w sposób pogardliwy. Te słowa to ŻYDKI, ŻYDZIOSZKI, ŻYDÓWECZKI. Pojawiły się też augmentatywy wyrazów i różne inne formy słowa ŻYDZI (ŻYDY, ŻYDOWSTWO, ŻYDOSTWO, ŻYDÓWY, ŻYDŁA, ŻYDOWIZNY, ŻYDAJSTWO). Pojawiło się również kilka kombinacji słowa ŻYD z innymi słowami. Na przykład połączenie słów ŻYDZI i PASOŻYTY - PASOŻYDZI. Inną kombinacją było połączenie słów ŻYDZI i SZCZYNY (wulgarnie o moczu) - ŻYDOSZCZYNY. Było też kilka modyfikacji nazwisk polityków. Na przykład... od nazwiska polskiej byłej premier Beaty Szydło (ŻYDŁO) czy Wołodomyra Zełenskiego (JEWLENSKI lub ŻYDEŃSKI). Zdarzały się również przypadki używania nazw krajów określanych jako kontrolowane przez Żydów. Polska - POLIN, Ukraina - UKROPOLIN, EU-NEUROPA czy UNIA JEW-ROPEJSKA. Bardzo często nazywano ludzi ŻYDAMI, aby im umniejszyć, zdyskredytować lub po prostu obrazić. Wielu politykom przypisywano w ten sposób żydowskie korzenie. Kłótnie między użytkownikami również często kończyły się nazywaniem siebie nawzajem ŻYDAMI w celu obrażenia.

4. Podsumowanie

Zaskakująco dużo antysemityzmu pojawiło się w Polskim internecie. Platformą gdzie było go najwięcej był zdecydowanie WYKOP.PL. Liczba antysemickich treści stanowiła niemal połowę całego antysemickiego kontentu. Strona ta nie wydaje się dostatecznie dobrze kontrolować treści zamieszczanych tam przez osoby komentujące. Niemniej, trudno jest automatycznie kontrolować i usuwać treści antysemickie, ponieważ w języku polskim łatwo jest tworzyć nowe słowa o charakterze antysemickim lub modyfikować już istniejące w taki sposób, żeby nie były wychwytywane przez filtry. Żeby filtry były skuteczniejsze należałoby co jakiś czas dokonać monitoringu mediów i znaleźć nowe słowa używane do rozpowszechniania antysemickich treści.

Bardzo dużo antysemickich treści dotyczyło polskiej polityki, co oznacza, że stereotypy związane z Żydami są wciąż bardzo żywe i popularne. Słowo ŻYD używane było często do obrażania innych, a jakiegokolwiek niezadowolenie z opinii lub poglądów politycznych innych osób było często łączone z żydowską kontrolą. Nawet zupełnie błahe i neutralne tematy mogły być zapalnikiem. Sytuacji takich nie było wiele, ale zdarzały się na tyle często, że dało się to zauważyć.

Bieżące wydarzenia na bliskim wschodzie wygenerowały fale antysemickich komentarzy. Przez ostatnie lata grupą silnie antagonizowaną

przez poprzedni rząd Prawa i Sprawiedliwości byli Muzułmanie (głównie uchodźcy), dlatego zaskakująca jest liczba komentarzy antysemickich w kontekście konfliktu na bliskim wschodzie. Zdarzały się również antymuzułmańskie komentarze, a nawet antymuzułmańskie i antysemickie w jednym, ale to wciąż duża liczba antysemickich i takich gdzie osoby komentujące kibicowały na przykład Iranowi podczas bombardowania Izraela.

Analiza materiału pokazała również jak powszechne jest utożsamianie wszystkich Żydów z Izraelem. Często pojawiały się treści gdzie słowo ŻYD było synonimem słowa IZRAEL.

Stereotypowe myślenie na temat społeczności żydowskiej również okazało się powszechne. Postrzeganie Żydów przez pryzmat pojedynczych przypadków i przypisywanie cech pojedynczych osób całemu narodowi pojawiało się wielokrotnie. Wciąż za mało jest w Polsce edukacji na temat stereotypów i rozbrajania mechanizmów ich powstawania. Mało uczy się młodzież i osoby dorosłe strategii kontrolowania stereotypów i korzystania z nich w sposób świadomy.

Temat Żydów w Polsce jest wciąż bardzo polaryzacyjny. Z dużym prawdopodobieństwem pojawią się treści antysemickie kiedy temat artykułu lub posta będzie dotyczył wydarzeń na Bliskim Wschodzie lub bezpośrednio Żydów.

5. Metodologia

Badanie miało na celu zbadanie antysemitycznych narracji w internetowych treściach tekstowych – takich jak komentarze, artykuły i posty na Facebooku – przed i po 7 października 2023 roku. Przeanalizowaliśmy treści ze stron internetowych i stron na Facebooku wcześniej zdefiniowanych mediów. Treści zostały zebrane za pomocą oprogramowania do nastuchu społecznego w oparciu o wcześniej zdefiniowane słowa kluczowe, obejmujące ten sam okres zarówno w 2023, jak i 2024 roku. Badanie zostało przeprowadzone w czterech krajach (Węgry, Włochy, Polska i Rumunia) przez krajowe zespoły badawcze koordynowane przez Political Capital, przy użyciu tej samej metodologii.

Definicja antysemityzmu

Podstawą badań była robocza definicja antysemityzmu opracowana przez International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA): „Antysemityzm to określone postrzeganie Żydów, które może się wyrażać jako nienawiść do nich. Antysemityzm przejawia się zarówno w słowach, jak i czynach skierowanych przeciwko Żydom lub osobom, które nie są Żydami, oraz ich własności, a także przeciw instytucjom i obiektom religijnym społeczności żydowskiej.”. Szczegółowe wyjaśnienie definicji wraz z przykładami jest dostępne na stronie internetowej IHRA⁹.

5.1 Gromadzenie danych

W naszym badaniu przeanalizowaliśmy internetowe treści tekstowe: artykuły, posty i komentarze ze stron internetowych i stron na Facebooku. Dane zostały zebrane za pomocą oprogramowania SentiOne. SentiOne pobiera dane w określonych ramach czasowych, z podanych źródeł medialnych w oparciu o podane słowa kluczowe.

5.1.1 Słowa kluczowe

Zdefiniowaliśmy cztery słowa kluczowe, których używaliśmy do identyfikacji potencjalnie istotnych treści we wszystkich krajach: 1) Żydzi, 2) Izrael, 3) Holokaust, 4) syjonizm/syjniści. Ponadto uwzględniliśmy konkretne słowa kluczowe istotne dla każdego kraju. W Polsce były to: *zymianie*, *mycki*, *pejsy* i *parchy*. W językach, w których słowa te mogą mieć różne końcówki, użyliśmy podstawowej formy

słów kluczowych, a następnie gwiazdki (*). Takie podejście pozwoliło SentiOne zidentyfikować wyniki dla wszystkich odmian i zakończeń słów kluczowych.

5.1.2 Monitorowane źródła

Dzięki wkładowi krajowych zespołów badawczych Political Capital zidentyfikował sześć kategorii mediów internetowych do monitorowania treści: 1) media niezależne (głównego nurtu), 2) tabloidy głównego nurtu, 3) media (hiper-)stronnicze, 4) strony prawicowe/dalekoprawicowe, 5) fałszywe wiadomości/spiskowe strony, 5) strony lewicowe/dalekoprawicowe. Zebraliśmy strony dla każdej kategorii we wszystkich krajach, w tym strony internetowe mediów i strony na Facebooku. We wszystkich krajach wybraliśmy trzy rodzaje mediów z każdej kategorii z największą liczbą wyników dla naszych słów kluczowych w tym samym okresie. W Polsce monitorowaliśmy strony internetowe i strony na Facebooku następujących mediów:

- **Media niezależne (głównego nurtu):** gazeta.pl; Wyborcza.pl; Oko.press. Analizowane w projekcie media głównego nurtu można określić jako prodemokratyczne. Dwa najważniejsze portale (gazeta.pl i wyborcza.pl) należą do jednej spółki, trzeci powstał przy wsparciu tej spółki i ma charakter informacyjno-opiniotwórczy. Media te są silnie kojarzone z polityką lewicową i centrową. Nie publikują treści antysemitycznych, ale pod ich artykułami pojawiają się antysemityczne komentarze.
- **Strony skrajnie prawicowe:** Fronda.pl; Magna Polonia; Tygodnik Solidarność. Są to media społeczno-polityczne o profilu konserwatywnym. Odwołują się do nauczania Kościoła katolickiego. Niektóre z nich budzą kontrowersje nawet na prawicy.
- **Mainstreamowe tabloidy:** Fakt; Super Express; Wykop. Dwa z nich mają charakter rozrywkowy, plotkarski, ale także dostarczają wiadomości lokalnych i ogólnopolskich dotyczących życia celebrytów, a także zdrowia, kultury, biznesu, polityki, sportu i spraw społecznych. Portale te są niezwykle popularne i zazwyczaj plasują się w czołówce polskich rankingów czytelnictwa. Jednym z nich są jednak wiadomości społeczne.

⁹ Robocza definicja antysemityzmu opracowana przez IHRA:

<https://holocaustremembrance.com/resources/robocza-definicja-antysemityzmu-przyjeta-przez-miedzynarodowy-sojusz-na-rzecz-pamieci-o-holokaucie>

Wiąże się z nimi wiele kontrowersji. Jest tworzony przez społeczność.

- **Falszywe wiadomości/strony konspiracyjne:** Najwyższy Czas; W Realu 24; neon24. Mają charakter informacyjno-publicystyczny o tematyce społeczno-politycznej. Są prawicowe, antyunijne, a osoby z nimi związane są również z antysemickimi komentarzami. Są silnie związane ze skrajną prawicą. Używają specyficznego języka. Jawią się jako media, które nie milczą i mówią prawdę.
- **Media (hiper-)stronnicze:** tv republika; dorzeczy; wpolityce. media informacyjne i publicystyczne. Analizowane portale mają charakter konserwatywny z silnie widocznym poparciem dla tradycji chrześcijańskich. Pozycja portali w politycznym spektrum w Polsce jest jasna i jawią się one jako jednoznacznie prawicowe.
- **Strony lewicowe/skrajnie lewicowe:** Lewicza. Niewiele jest mediów, które są jednoznacznie lewicowe. Ten, który wziął udział w badaniu, również nie jest zbyt popularny.

5.1.3 Okres monitorowania

Opierając się na naszych wcześniejszych doświadczeniach w kodowaniu treści tekstowych do wcześniej zdefiniowanych kategorii oraz zasobach dostępnych dla projektu, postawiliśmy sobie za cel przeanalizowanie 7 000 fragmentów treści w każdym kraju. Ponieważ chcieliśmy zbadać zmiany w narracjach antysemickich po 7 października 2023 r., wybraliśmy ten sam okres zarówno w 2023 r., jak i 2024 r. Określono to poprzez zidentyfikowanie kraju z najmniejszą ilością danych dla naszych słów kluczowych i obliczenie, ile dni było potrzebnych, poczynawszy od wybranej daty (w tym przypadku 1 kwietnia), aby pobrane dane w tym kraju przekroczyły 7 000 fragmentów treści. W rezultacie gromadzenie danych we wszystkich krajach zostało ustandaryzowane do tych samych ram czasowych: 1 kwietnia i 15 kwietnia, godzina 13:00.

5.1.4 Ilość przeanalizowanych danych

Przefiltrowaliśmy każdy zbiór danych, aby uwzględnić ponad 7000 fragmentów treści, zachowując oryginalne proporcje słów kluczowych, źródeł (stron internetowych i stron na Facebooku) oraz lat w zbiorze danych. Podejście to zaowocowało następującymi proporcjami całkowitego pobranego zbioru danych analizowanego w każdym kraju: Rumunia – 100%, Węgry – 73%, Włochy – 44% i Polska – 35%.

We wszystkich krajach ilość danych zebranych w 2024 roku była wyższa niż w 2023 roku. Najmniejszy wzrost odnotowano na Węgrzech, gdzie dane wzrosły około półtora raza w 2024 roku. W Rumunii dane wzrosły prawie trzykrotnie, w Polsce prawie pięciokrotnie, a we Włoszech prawie siedmiokrotnie. We wszystkich krajach większość danych stanowiły komentarze.

Ilość danych różniła się również między krajami w zależności od kategorii mediów:

- Węgry: Większość danych pochodziła ze stron skrajnie prawicowych, a następnie z mediów głównego nurtu, stronniczych mediów, tabloidów i minimalnych danych ze źródeł konspiracyjnych i lewicowych.
- Włochy: Większość danych pochodziła z mediów głównego nurtu, a następnie tabloidów, stronniczych mediów, źródeł lewicowych i konspiracyjnych, przy bardzo niewielkiej ilości danych ze stron skrajnie prawicowych.
- Polska: Większość danych pochodziła z tabloidów, a następnie stronniczych mediów, mediów głównego nurtu, stron skrajnie prawicowych, stron konspiracyjnych i bardzo niewiele ze źródeł lewicowych.
- Rumunia: Większość danych pochodziła z mediów głównego nurtu, a następnie ze stron konspiracyjnych, tabloidów, źródeł skrajnie prawicowych, stronniczych mediów i niewielkiej ilości danych ze źródeł lewicowych.

Badana zawartość w kategoriach mediów									
		Głównego nurtu	Skrajnie prawicowe	Konspiracyjne	Stronnicze	Tabloidy	Lewicowe	Całkowita ilość danych/rok	Całkowita ilość danych
Węgry	2023	671	1300	38	626	130	22	2787	7008
	2024	1410	1949	49	646	86	81	4221	
Włochy	2023	704	1	9	19	142	15	890	7053
	2024	4987	38	151	284	518	185	6163	
Polska	2023	310	137	51	63	674	1	1236	7054
	2024	601	224	253	1041	3697	2	5818	
Rumunia	2023	809	191	469	85	293	0	1847	7012

5.2 Kodowanie danych

5.2.1 Ramy koncepcyjne

Korzystając z publicznie dostępnych zasobów, takich jak badania, raporty z badań, artykuły naukowe itp., Political Capital opracował ramy koncepcyjne w celu zdefiniowania teoretycznego tła badań. Oprócz stwierdzenia, że badania opierały się na roboczej definicji antysemityzmu IHRA, dokument ten dokładnie przedstawiał główne kategorie antysemickich narracji i podnarracji, na których opierały się badania. Wszyscy partnerzy mieli możliwość przedyskutowania, skomentowania i uzupełnienia treści ram koncepcyjnych. Ramy koncepcyjne zostały również omówione z członkami Rady Doradczej projektu BOND i ekspertami zewnętrznymi.

5.2.2 Finalizacja metodologii i stworzenie przewodnika metodologicznego

Sfinalizowanie metodologii badań wymagało wielu dyskusji – w tym konsultacji z ekspertem będącym członkiem Rady Doradczej BOND oraz kilku prób analizy i kodowania tekstów internetowych na różne sposoby. Na podstawie tych wysiłków ustalono ostateczne kategorie kodowania danych. Zdefiniowano cztery klasyfikacje dotyczące charakteru treści:

1. Antysemickie – treści, które zawierały co najmniej jedną narrację antysemicką.
2. Potencjalnie antysemickie – treści, które zawierały narrację, którą można interpretować zarówno jako antysemicką, jak i nie antysemicką, lub które wydawały się antysemickie tylko w świetle kontekstu (artykułu/postu, na który odpowiadały).
3. Niezrozumiałe – treści, które były niezrozumiałe (ta kategoria dotyczyła prawie wyłącznie komentarzy).
4. Nie antysemickie – treści, które nie zawierały żadnych antysemickich narracji.

W oparciu o ramy koncepcyjne zidentyfikowano pięć głównych kategorii narracji antysemickich, z których każda zawiera podkategorie:

- Klasyczne stereotypy antysemickie,
- Tradycyjny antysemityzm oparty na religii (antyjudaizm),
- Konspiracyjny antysemityzm,
- Zaprzeczanie i zniekształcanie Holokaustu,
- Nowy antysemityzm (antysemityzm oparty na krytyce Izraela).

Zdefiniowano dwie dodatkowe kategorie: „mowa nienawiści” i „nawoływanie do przemocy”.

Proces kodowania został szczegółowo opisany w przewodniku metodologicznym.

W ramach procesu kodowania osoby kodujące były zobowiązane do udokumentowania antysemitycznych zwrotów zidentyfikowanych w treści. W przypadku komentarzy musieli oni również rejestrować kontekst – w szczególności temat artykułu lub postu, pod którym komentarz został napisany.

5.2.3 Szkolenie koderów

Po podzieleniu się ramami koncepcyjnymi i przewodnikiem metodologicznym z krajowymi zespołami badawczymi Political Capital zorganizował spotkanie w celu wyjaśnienia i omówienia tych dokumentów i procesu oraz zapewnienia miejsca na pytania. W trakcie całego procesu badawczego zespoły badawcze spotykały się regularnie w celu omówienia kwestii i pytań, które pojawiły się w trakcie procesu badawczego.

Aby zapewnić wspólne zrozumienie ram teoretycznych i zwiększyć wiarygodność badań - w ramach ograniczeń zasobów i możliwości zespołu – proces badawczy obejmował fazę uczenia się. Podczas tej fazy odfiltrowano 350 fragmentów treści

ze zbioru danych, zachowując oryginalne proporcje wyników według słów kluczowych, kategorii mediów i roku. Uwzględniono niewielką nadreprezentację wyników dla słowa kluczowego „Izrael”, opierając się na założeniu, że identyfikacja nowego antysemityzmu będzie największym wyzwaniem. W każdym kraju dwóch członków krajowych zespołów badawczych kodowało te dane niezależnie. Ich wyniki zostały następnie porównane, a rozbieżności omówione w celu osiągnięcia porozumienia. W przypadkach, w których nie można było osiągnąć porozumienia, dano im możliwość skonsultowania się z Political Capital w celu uzyskania dalszych wyjaśnień.

5.2.4 Proces kodowania

Kodowanie danych odbywało się według tej samej procedury we wszystkich krajach. Zespoły krajowe otrzymały swoje treści w pliku Excel, który zawierał wszystkie istotne właściwości (np. komentarz/artkuł/post, datę publikacji, źródło, kontekst itp.) Podczas procesu kodowania koderzy czytali samą treść, a w przypadku komentarzy badali również kontekst.

6. Bibliografia

Następujące źródła:

“Decoding Antisemitism, „Working Paper - Glossary”,” March 30, 2022.

<https://decoding-antisemitism.eu/wp-content/uploads/2022/03/DA-publications-Glossary.pdf?x89829>.

“Jerusalem Declaration on Antisemitism,” n.d. <https://jerusalemdeclaration.org/>.

AJC. “Translate Hate Glossary: How to Spot Antisemitism,” February 8, 2024.

<https://www.ajc.org/translatehateglossary>.

Antisemitism Uncovered. “Antisemitism Uncovered: A Guide to Old Myths in a New Era,” March 20, 2024.

<https://antisemitism.adl.org/>.

Antisemitism Uncovered. “Antisemitism Uncovered: Myth – Jews Are Greedy,” March 21, 2024. <https://antisemitism.adl.org/greed/>.

Barna, Ildikó and Árpád, Knap. “An exploration of coronavirus-related online antisemitism in Hungary using quantitative topic model and qualitative discourse analysis.” *Intersections* 7, no. 3 (2021)

<https://intersections.tk.hu/index.php/intersections/article/view/801>

Barna, Ildikó, Tamás Kohut, Michał Bilewicz, Olga Gyarfášová, Jiří Kocián, Grigorij Mesežnikov, and Maria Babińska. “Survey on Antisemitic Prejudice in the Visegrád Countries.” *Research Report*. Tom Lantos Institute, 2022. <https://tomlantosinstitute.hu/files/en-205-sapvc-20220420-done-rc-online-new.pdf>.

Becker, Matthias J. et al., „*Decoding Antisemitism*.” Palgrave Macmillan, 2024.

Becker, Matthias J., Laura Ascone, and Hagen Troschke. “Antisemitic comments on Facebook pages of leading British, French, and German media outlets.” *Humanities and Social Sciences Communications* 9, no. 1 (September 29, 2022). <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01337-8>.

Decoding Antisemitism. “Decoding Antisemitism First Discourse Report - Decoding Antisemitism,” April 6, 2022. <https://decoding-antisemitism.eu/publications/first-discourse-report/>.

Decoding Antisemitism. “Decoding Antisemitism Fourth Discourse Report - Decoding Antisemitism,” November 4, 2022. <https://decodingantisemitism.eu/publications/fourth-discourse-report/>.

Gallagher, Aoife, and Ciarán O’Connor. “The ‘Great Reset.’” *IDS-Institute for Strategic Dialogue*, March 14, 2023. <https://www.isdglobal.org/explainers/the-great-reset/>.

Gerster, Lea. “An Antisemitic Conspiracy Theory Is Being Shared on Telegram to Justify Russia’s Invasion of Ukraine.” *ID-Institute for Strategic Dialogue*, May 5, 2022. https://www.isdglobal.org/digital_dispatches/an-antisemitic-conspiracy-theory-is-being-shared-on-telegram-to-justify-russias-invasion-of-ukraine/.

IHRA. “What are Holocaust denial and distortion?- IHRA,” May 8, 2024. <https://holocaustremembrance.com/resources/working-definition-holocaust-denial-distortion>.

IHRA. “What is antisemitism?,” August 20, 2024.

<https://holocaustremembrance.com/resources/working-definition-antisemitism>.

International Republican Institute. “Antisemitic Discourse in the Western Balkans: A Collection of Case Studies | International Republican Institute,” January 19, 2022. <https://www.iri.org/resources/antisemitism-remains-a-key-obstacle-to-democratic-transition-in-western-balkans/>.

ISGAP International. “Decoding Antisemitism online after the October 7th Massacre’ with Dr. Matthias J. Becker,” November 30, 2023. <https://www.youtube.com/watch?v=63Q3usHOjkE>.

Khudish, Pavlo. “Zelenskyy, a Jewish Nazi’: The Use of Anti-Semitic Tropes by Russian Propaganda Against Ukraine.” Detektor Media, May 14, 2023. <https://en.detektor.media/post/zelenskyy-a-jewish-nazi-the-use-of-anti-semitic-tropes-by-russian-propaganda-against-ukraine>.

O’Connor, Ciaran. “The Spread of the Great Reset Conspiracy in the Netherlands.” Vision of Humanity, March 21, 2024. <https://www.visionofhumanity.org/the-spread-of-the-great-reset-conspiracy-in-the-netherlands/>.

Wprowadzenie do projektu BOND

Projekt BOND (Building tOlerance, uNderstanding, and Dialogue across communities)¹⁰ był realizowany od stycznia 2023 r. do grudnia 2024 r. na Węgrzech, we Włoszech, w Polsce i Rumunii. Jego głównym celem było zajęcie się głęboko zakorzenionymi uprzedzeniami, nienawistnymi postawami i zachowaniami w społeczeństwie, szczególnie tymi wymierzonymi w europejskich Żydów. Projekt miał również na celu wspieranie zrozumienia, tolerancji i dialogu. Duży nacisk położono na edukację młodych ludzi na temat judaizmu i antysemityzmu, a także promowanie dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego. Jego działania obejmowały badania nad antysemityzmem, monitorowanie antysemickich narracji, opracowywanie programów edukacyjnych, szkolenie nauczycieli, organizowanie programów edukacji i wymiany młodzieży, ułatwianie dialogu międzywyznaniowego i między społecznościami oraz organizowanie lokalnych okrągłych stołów na temat tolerancji i integracji społecznej. Projekt opierał się na definicji antysemityzmu opracowanej przez Międzynarodowy Sojusz na rzecz Pamięci o Holokauście (IHRA)¹¹.

¹⁰ Webpage of the BOND project: <https://www.bond-project.eu/>

¹¹ Robocza definicja antysemityzmu opracowana przez IHRA:

<https://holocaustremembrance.com/resources/robocza-definicja-antysemityzmu-przyjeta-przez-miedzynarodowy-sojusz-na-rzecz-pamieci-o-holokauscie>

Project Facts

Duration
01/2023 to 01/2025

Grant Agreement No
101084724

 [bond-project.eu](https://www.bond-project.eu)
 bond@polylogos.eu
 @BOND_EU

Programme
Citizens, Equality, Rights
and Values (CERV)

Coordinator
Polylogos Association

Funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Commission's Citizens, Equality, Rights and Values Programme. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.